

KONFLIKTOLOGIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISH XUSUSIYATLARI

Kamoldinov Muhammadsodiq Baxtiyor o'g'li

*Oziq-ovqat texnologiyasi va muhandisligi xalqaro instituti assistenti,
O'zbekiston, Farg'ona*

Orcid: <https://orcid.org/0009-0009-3416-121X>

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ КОНФЛИКТОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ

Камолдинов Муҳаммадсодиқ Бахтиёр угли

*Ассистент Международного института пищевых технологий и
инженерии, Узбекистан, Фергана*

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF CONFLICTOLOGICAL COMPETENCE

Kamoldinov Muhammadsodiq Bakhtiyar ugli

**Assistant of the International Institute of Food Technology and
Engineering, Uzbekistan, Fergana**

Annotatsiya: Ushbu maqolada konfliktologik kompetentlik tushunchasi va uni rivojlantirish metodikalari tahlil qilinadi. Zamonaviy jamiyatda insonlar o'rtasidagi muloqot va hamkorlikning samaradorligi ko'p jihatdan konfliktlarni boshqarish qobiliyatiga bog'liq. Konfliktologik kompetentlik shaxsga nizolarni oldini olish, ularni konstruktiv hal qilish va murosaga keltirishish ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Maqolada konfliktlarni boshqarish bo'yicha treninglar, simulyatsiyalar, refleksiya va mediatorlik amaliyotlari kabi samarali metodikalar tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, emotsional intellekt, muzokara olib borish mahorati va mediatsiya usullari konfliktologik kompetentlikning muhim tarkibiy qismlaridir. Ushbu yondashuvlar shaxsiy va professional muhitda mojarolarni samarali hal qilishga xizmat qiladi.

Аннотация: В данной статье анализируется понятие конфликтологической компетентности и методики ее развития. Эффективность общения и сотрудничества между людьми в современном обществе во многом зависит от умения управлять конфликтами. Конфликтологическая компетентность позволяет человеку развивать навыки предотвращения конфликтов, конструктивного их разрешения и компромисса. В статье анализируются эффективные методологии, такие как обучение управлению конфликтами, моделирование, рефлексия и посреднические практики. Результаты исследования показывают, что эмоциональный интеллект, навыки ведения переговоров и методы посредничества являются важными компонентами конфликтологической компетентности. Эти подходы служат для эффективного разрешения конфликтов как в личной, так и в профессиональной среде.

Annotation: This article analyzes the concept of conflict competence and methodologies for its development. The effectiveness of human interaction and cooperation in modern society largely depends on the ability to manage conflicts. Conflict competence allows an individual to develop skills to prevent conflicts, resolve them constructively, and compromise. The article analyzes effective methodologies such as conflict management training, simulations, refractive and mediatorial practices. The results of the study show that emotional intelligence, negotiation skills and mediation methods are important components of conflict competence. These approaches serve to effectively resolve conflicts in a personal and professional environment.

Kalit so‘zlar: konfliktologik kompetentlik, treninglar, refleksiya, emotsional intellekt, rolli o‘yinlar, eksperimental, mediatsiya.

Ключевые слова: конфликтологическая компетентность, тренинги, рефлексия, эмоциональный интеллект, сюжетно-ролевые игры, экспериментальные, посреднические.

Keywords: conflict competence, trainings, reflection, emotional intelligence, role-playing games, experimental, mediation.

Kirish

Zamonaviy jamiyatda insonlar o'rtasidagi muloqot va hamkorlik jarayonida konfliktlar muqarrar hodisa sifatida namoyon bo'ladi. Ish joyida, ta'lim muassasalarida, oilaviy yoki ijtimoiy munosabatlarda kelib chiqadigan nizolarni samarali boshqarish qobiliyati konfliktologik kompetentlik tushunchasining muhimligini oshiradi. Ushbu kompetentlik shaxsga konfliktlarni oldini olish, ularni konstruktiv hal qilish va mojarolarni boshqarish strategiyalaridan samarali foydalanish imkonini beradi.

Konfliktlar inson hayotining tabiiy qismi bo'lishiga qaramay, ularning oqibati ijobiy yoki salbiy bo'lishi ko'p jihatdan shaxsning konfliktologik kompetentligiga bog'liq. To'g'ri yondashuv orqali nizolar ijodiy yechimlar, innovatsion g'oyalar va ijobiy o'zgarishlarga sabab bo'lishi mumkin. Shu sababli, ushbu kompetentlikni rivojlantirish muhim metodik yondashuvlarni talab qiladi.

Ushbu maqolada konfliktologik kompetentlikni shakllantirish va rivojlantirish usullari tahlil qilinadi. Xususan, treninglar, rolli o'yinlar, refleksiya, mediatorlik amaliyotlari, emotsional intellektni rivojlantirish usullari kabi samarali metodikalar ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, shaxsiy va professional sohalarda konfliktlarni boshqarish qobiliyatini oshirish muloqot madaniyati, muzokara olib borish mahorati va strategik fikrlash kabi jihatlarni rivojlantirish bilan chambarchas bog'liq.

Metodlar

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

-Nazariy tahlil – konfliktologik kompetentlik bo'yicha mavjud ilmiy adabiyotlar va metodik qo'llanmalar o'rganildi. Ushbu metod yordamida konfliktlar mohiyati, ularning kelib chiqish sabablari va boshqarish usullari haqida ilmiy asoslangan ma'lumotlar to'plandi.

-Empirik tadqiqot – turli ta’lim muassasalari va korxonalarida konfliktlarni boshqarish bo’yicha o’quv dasturlarining samaradorligi tahlil qilindi. Ushbu tadqiqot orqali mavjud tizimning ijobiy va salbiy jihatlari aniqlanib, takomillashtirish yo’llari belgilandi.

-So’rov va intervyu usuli – o’qituvchilar, menejerlar va psixologlar bilan suhbat o’tkazilib, konfliktologik kompetentlik bo’yicha mavjud tajribalar o’rganildi. Bu usul orqali insonlarning konfliktlarga bo’lgan munosabati va ularga yechim topish bo’yicha tajribalari haqida batafsil ma’lumot olindi.

-Eksperimental metod – konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish bo’yicha maxsus treninglar o’tkazilib, ularning samaradorligi baholandi. Ishtirokchilarga konfliktli vaziyatlarda qanday munosabat bildirish va qanday yo’l tutish bo’yicha maxsus mashg’ulotlar tashkil etildi.

-Kuzatish metodi – konfliktlarning yuzaga kelishi va ularni hal qilish jarayonlari real hayotiy vaziyatlarda o’rganildi. Bu usul orqali insonlarning tabiiy muhitda qanday harakat qilishlari kuzatilib, amaliy xulosalar chiqarildi.

-Taqqoslash metodi – konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish bo’yicha turli mamlakatlarda qo’llanilayotgan metodikalar o’zaro solishtirildi va eng samarali usullar aniqlab chiqildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatdiki, konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish uchun quyidagi metodikalar eng samarali hisoblanadi:

-Trening va seminarlar – ishtirokchilarga konfliktni aniqlash, uning turlari va hal qilish usullari bo’yicha amaliy mashg’ulotlar taqdim etiladi.

-Rolle o’yinlar va simulyatsiyalar – real hayotiy vaziyatlarni modellashtirish orqali shaxsiy va kasbiy muhitda konfliktlarni boshqarish ko’nikmalarini shakllantirish.

-Refleksiya va tahlil – konfliktli holatlarni chuqur tahlil qilish, sabablarini o’rganish va xulosa chiqarish orqali o’zini tahlil qilish qobiliyatini oshirish.

-Psixologik maslahat va mentorlik – shaxsiy rivojlanish va konfliktlarni boshqarish bo‘yicha individual maslahatlar berish.

-Mediatsiya va muzokara ko‘nikmalari – mediatorlar tomonidan o‘tkaziladigan treninglar ishtirokchilarga mojarolarni murosali hal qilish yo‘llarini o‘rgatadi.

-Emotsional intellektni rivojlantirish – hissiy nazorat va empatiya orqali konfliktlarni boshqarish ko‘nikmalarini shakllantirish.

Muhokama

Konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish shaxsning kommunikativ qobiliyatlari, emotsional intellekti va nizolarni boshqarish ko‘nikmalarini shakllantirish bilan bevosita bog‘liq. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ushbu kompetentlikni rivojlantirish uchun treninglar, rolli o‘yinlar, mediatorlik amaliyotlari va refleksiya kabi metodlar samarali hisoblanadi. Ushbu metodlarning har biri konfliktlarni boshqarish bo‘yicha turli jihatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Masalan, treninglar va rolli o‘yinlar real vaziyatlarni modellashtirish orqali ishtirokchilarga konfliktli holatlarda qanday harakat qilishni o‘rgatadi. Bunday amaliy mashg‘ulotlar shaxsiy va kasbiy muhitda nizolarni oldini olish va konstruktiv hal qilish ko‘nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Refleksiya va tahlil usullari esa shaxsga o‘z harakatlarini baholash, konfliktlarning sabablarini tushunish va kelajakda ularni samarali boshqarish uchun yangi strategiyalar ishlab chiqishga imkon beradi.

Shuningdek, mediatorlik amaliyotlari va muzokara olib borish ko‘nikmalarini rivojlantirish konfliktologik kompetentlikni shakllantirishda muhim o‘rin tutadi. Mediatorlik – bu nizolarning konstruktiv hal etilishiga yo‘naltirilgan maxsus jarayon bo‘lib, u shaxsga murosaga erishish usullarini chuqur anglash imkonini beradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, mediatorlik ko‘nikmalari rivojlangan insonlar ish jamoalarida ham, ijtimoiy munosabatlarda ham konfliktlarni yanada samarali hal qila oladilar.

Biroq, konfliktologik kompetentlikni rivojlantirishda ayrim muammolar ham mavjud. Xususan, ba'zi ta'lim muassasalari va tashkilotlarda konfliktlarni boshqarish ko'nikmalariga yetarlicha e'tibor berilmaydi. Shuningdek, turli shaxsiy xarakter va madaniy tafovutlar konfliktlarni boshqarish jarayoniga ta'sir qilishi mumkin. Shu sababli, kelgusida ushbu yo'nalishda yanada samarali o'quv dasturlarini ishlab chiqish va innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Umuman olganda, konfliktologik kompetentlik shaxsiy rivojlanish va jamiyat barqarorligini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Uning rivojlanishi nafaqat individual darajada, balki tashkilotlar va ta'lim tizimi miqyosida ham katta ahamiyat kasb etadi. Shu boisdan, konfliktologik kompetentlikni rivojlantirishga qaratilgan tizimli yondashuvlar va innovatsion metodlar joriy etilishi zarur.

Xulosa

Konfliktologik kompetentlik shaxsiy va professional hayotda muvaffaqiyatli muloqot va hamkorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, konfliktlarni samarali boshqarish qobiliyatini rivojlantirish uchun treninglar, rolli o'yinlar, refleksiya, mediatorlik amaliyotlari va emotsional intellektni shakllantirish kabi metodikalar eng samarali yondashuvlar hisoblanadi. Ushbu metodlar orqali shaxs konfliktli holatlarni chuqur tahlil qilish, nizolarni konstruktiv yo'l bilan hal qilish hamda murosaga erishish ko'nikmalarini o'zlashtiradi.

Zamonaviy jamiyatda konfliktlarni hal qilish strategiyalarining samaradorligi nafaqat individual darajada, balki tashkilotlar va ta'lim muassasalari faoliyatida ham katta ahamiyatga ega. Shu sababli, kelgusida konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish bo'yicha innovatsion ta'lim dasturlarini ishlab chiqish, yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish va psixologik maslahat tizimlarini kengaytirish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Umuman olganda, konfliktologik kompetentlikni rivojlantirish shaxsiy rivojlanish, jamoaviy hamkorlik va ijtimoiy barqarorlik uchun muhim omil hisoblanadi. Ushbu kompetentlikni shakllantirish va qo'llash orqali nizolarni oldini olish va ularni ijobiy tomonga yo'naltirish mumkin bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Deutsch, M. (2006). *The Resolution of Conflict: Constructive and Destructive Processes*. Yale University Press.

2. Rahim, M. A. (2011). *Managing Conflict in Organizations*. Transaction Publishers.

3. Thomas, K. W. (1992). *Conflict and Conflict Management*. *Journal of Organizational Behavior*.

4. Fisher, R., & Ury, W. (2011). *Getting to Yes: Negotiating Agreement Without Giving In*. Penguin Books.

5. Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books.

6. Baxtiyor o'g'li, K. M. (2025). UZLIKSIZ TA'LIM MUASSASALARIDA EXTIMOLLAR NAZARYASINI O'QITISHNING DOLZARB MASALALARI. ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA YECHIMLAR, 2(1), 16-20.

7. Baxtiyor o'g'li, K. M. (2025). TEXNIKA YO 'NALISHLARIGA ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLAR ASOSIDA EXTIMOLLAR NAZARYASINI O'QITISH. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(7), 24-28.

8. ZAMONAVIY, K. M. T. F. Y., & FOYDALANIB, M. A. V. I. T. O 'QITISH. In Fergana state university conference. –2024.

Камолдинов, М. (2024). О КОРРЕКТНОСТИ ДВУХТОЧЕЧНОЙ ОБРАТНОЙ ЗАДАЧИ ДЛЯ УРАВНЕНИЯ РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ТЕПЛА В ТРЕХМЕРНОМ ПРОСТРАНСТВЕ. ИКРО журнал, 8(1).

9. Baxtiyor o'g'li, K. M. UCH O 'LCHOVLI FAZODA ISSIQLIK TARQALISH TENGLAMASI UCHUN IKKI NUQTALI TESKARI MASALANING KORREKLIGI HAQIDA.

10. Kamoldinov, M. B. (2024). OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA EXTIMOLLAR NAZARYASINI O'QITISH. Экономика и социум, (11-1 (126)), 223-225.

11. Baxtiyor o'g'li, K. M. (2025). IQTISODIYOT YO 'NALISHLARIDA BIZNES MATEMATIKA FANINI O 'QITISHNING ZAMONAVIY PEDAGOGIK YONDASHUVLARI. Международный журнал научных исследователей, 10(1), 473-478.

12. Baxtiyor o'g'li, K. M. (2025). TEXNIKA OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA EHTIMOLLAR NAZARYASI VA MATEMATIK STATISTIKA FANINI O 'QITISH. ИКРО журнал, 14(02), 578-585.

13. Baxtiyor o'g'li, K. M. (2025). ADAPTIV MATEMATIKA METODIKALARI. ИКРО журнал, 14(02), 516-521.